

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2021.13.2.04>

Агеснко Т.М.

*здобувач кафедри адміністративного, кримінального права і процесу
Міжнародний університет бізнесу і права*

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ КНИЖКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Україна знаходиться на етапі активного входження в світовий інформаційний ринок, видавці намагаються знайти свої ніші, створювати і реалізовувати книжкову продукцію, відповідну світовим стандартам [1].

Спостерігається збільшення числа користувачів, все частіше віддають перевагу електронні видання в якості оперативних і зручних джерел отримання інформації [2]. Інтернет, синтезувавши текстові та аудіовізуальні елементи і сформувавши вираз у книзі мультимедійного продукту, стимулював появу нової революційної формули книговидавничої галузі [3, с. 35]. Сучасні зміни умов функціонування галузі вимагають нові підходи до вироблення стратегії розвитку книговидавничої сфери. Це розширює внутрішні і зовнішні комунікації (з організаціями книгорозповсюдження, бібліотеками, авторами, користувачами), привертає нових учасників комунікації до процесу створення і поширення соціально значимої інформації, стабілізує і розширює вже наявні комунікаційні канали з традиційними учасниками комунікаційного процесу, які були і до теперішнього часу, але вимагають нових умов співпраці в сучасній соціально-комунікаційної реальності [4].

Українські вчені намагаються з'ясувати особливості розвитку електронного книговидання стосовно соціально-комунікаційної реальності в Україні. Так, А. Афонін, М. Женченко, Н. Сенченко, Н. Тимошик, Н. Кучина, Е. Куликова, А. Карпенко, В. Кайди, В. Маркова, О. Литвиненко, В. Теремко вказують на трансформаційні тенденції книговидавничої галузі взагалі і в Україні зокрема. Нові мож-

ливості, які об'єднують всі області інформаційної, видавничої, освітньої діяльності та інших сфер, стають все більш масштабними. Це породжує нові напрямки розвитку, стандарти створення та функціонування електронних видань в сучасному суспільстві. Тому актуальним є визначення стратегій і напрямків правового регулювання зберігання книжкової інформації.

Під «розповсюдженням видавничої продукції» розуміється роздрібний чи оптовий продаж, передплата, доставка, роздача цієї продукції та інші способи поширення (реалізації, у тому рахунку безоплатної передачі чи обміну на договірних засадах). Зазначена формула є не надто вдалою: «під поширенням розуміється поширення», тим не менш, головне – це відкритий перелік способів розповсюдження видавничої продукції, що доповнюється в міру розвитку техніки, і підкреслено законне джерело її (продукції) походження.

Отже, основним, найбільш масовим джерелом розповсюдження видавничої продукції в умовах ринкової економіки, безумовно, виступає продаж, тобто торгівля нею оптом і в роздріб. Тим більше що велика частина друкованих видань поширюється через роздрібну торговельну мережу.

Видавництва втратили частину своїх потенційних читачів – сучасних мобільних людей, які хочуть отримувати інформацію швидко і маловитратно; читати, робити закладки і навіть вводити свої правки «на полях», мати постійний екстратериторіальний доступ до книги. Цим вимогам задовольняє один електронний пристрій, що включає в себе цілі

бібліотеки. Українські книговидавці змушені адаптуватися до нових комунікаційних умов, активно входити в електронний інформаційний протір [5]. Існування електронних бібліотек і інтернет-магазинів дозволяє безкоштовно або маловитратно завантажувати електронні книги з Інтернету, а потім читати їх з монітора персонального комп'ютера або в роздрукованому вигляді [3, с. 36].

У системі антикризових технологій організуються масштабні PR-компанії, метою яких стає пропаганда читання. Проводяться акції на рівні держави (Бібліотека-XXI), регіонів (виставки-ярмарки), міст (букросинг) [6].

У національному електронному книговидаванні простежується тенденція розширення комунікаційного простору книги, автора, видавництва і бібліотеки.

Має місце інституційне, технологічне і суб'єктне переформатування видавничої сфери, посилення нових видів діяльності, професійних і особистісних компетенцій. Крім того, йде входження в книжковий ринок нових гравців [7]. Працівники електронного книжкового бізнесу набувають статусу ключових фігур в організації інформаційних потоків в суспільстві [3, с. 39].

Бібліотеки стають невід'ємною частиною не тільки вітчизняної, а й світової наукової інформаційної інфраструктури. Великий вплив на способи пошуку і отримання інформації надають інтернет-технології, а електронні книги трансформують звичні форми читання [8, с. 22].

Бібліотека вступає в ряд правовідносин, які регулюються різними галузями законодавства. Разом з тим, ці відносини мають особливу специфіку, оскільки бібліотека є повнофункціональним соціальним інститутом – інформаційним, культурним, освітнім закладом. Це означає, що перспективи законодавчого регулювання діяльності бібліотек пов'язані з розвитком права в сфері інформації. Ось чому особливу значимість представляють роботи, в яких обґрунтовується формування інформаційного права як нової

комплексної галузі. Передумови становлення, підстави для формування, зміст, структура, принципи і закономірності розвитку ґрунтовно проаналізовано в працях провідних фахівців в області інформатизації – А. Агапова, Ю. Батурина, І. Бачило, В. Копилова, Б. Кристального та ін. [9, с. 2].

Незважаючи на те, що бібліотечне законодавство починає відігравати помітну роль в житті бібліотек, в забезпеченні прав користувачів і у визначенні відповідальності держави за їх реалізацію, все більшої актуальності набувають питання збереження інформації в умовах нових технологій, коли реальністю стає можливість її миттєвого копіювання, розсилки, тиражування.

Найбільш повно бібліотечна політика відображена в офіційних документах і нормативно-правових актах. Нормативно-правові акти визначають, по-перше, політику держави щодо забезпечення доступу громадян до інформації і бібліотекам; по-друге, регулюють відносини бібліотек з іншими організаціями та окремими громадянами. Формування нормативно-правового забезпечення діяльності бібліотек сприятиме збереженню і розвитку бібліотечної справи в країні. Прийняті закони для регулювання сфери бібліотечної справи, в тому числі і суміжні, в даний час визначають загальні принципи державної політики в галузі культури та бібліотечної справи. Тому одним з основних завдань державних органів є злагоджена робота з законодавцями при підготовці законопроектів, які зачіпають окремі напрямки бібліотечної діяльності. На жаль, в правовій практиці бібліотека звично ідентифікується як установа культури, а не як поліфункціональний заклад, що багато в чому знижує ефективність державної бібліотечної політики. Здійснення завдань бібліотечної політики прямо пов'язане з вдосконаленням нормативно-правового механізму.

Незважаючи на прийняті в країні в останні 10 років законодавчі акти в інформаційно бібліотечній сфері, розвиток вітчизняних інформаційних ресурсів в значній мірі має

спонтанний характер під впливом ситуативних інтересів і рішень окремих бібліотек і спеціалізованих фондосховищ. Результатом цього є, з одного боку, втрата частини документного потоку і, відповідно, недостатньо повне задоволення суспільних інформаційних потреб, з іншого боку, дублювання в придбанні і зберіганні літератури, що мало використовується. І це призвело до книгосховищної кризи в бібліотеках [10, с. 144].

Потрібно визнати, що бібліотекар нерідко не знає про те, яка література вийшла або скоро вийде (тим більше у відомчому видавництві). На питання про можливості використання повнотекстових матеріалів співробітники бібліотек часто теж не можуть оперативно відповісти, оскільки оформленням нормативних документів, що регламентують порядок роботи з приводу електронної доставки і т.п., займаються видавці. Треба зазначити, що представники видавництва також часто не володіють інформацією про долю, що випускається ними продукції. Питання про те, як отримати те чи інше видання, нерідко залишаються без відповідей.

Бібліотечне обслуговування базується на тому, як органічна частина суспільства зі своїми особливими інтересами свідомо вимагає застосування специфічних форм і методів надання інформаційних та бібліотечно-бібліографічних послуг, диференційованих з урахуванням психолого-вікових особливостей користувачів. Бібліотечне обслуговування повинно сприяти підтримці і розвитку читання, безперервної освіти, підвищення інформаційної культури, розширенню кола особистості, засвоєнню духовних цінностей з метою позитивної самореалізації. Основним напрямком діяльності публічної бібліотеки на найближчі роки залишиться розвиток соціального партнерства за межами бібліотечної сфери. Суть його полягає у виробленні особливою технологією, в основі якої лежить «соціальний діалог», для спільної реалізації існуючих в суспільстві соціально значущих проблем і питань [10, с. 145].

Останнім часом набувають популярності Інтернет-бібліотеки, в яких зібрана навчальна література, орієнтована на надання науково-освітніх послуг. Але деякі електронні бібліотеки розміщують на своїх сайтах без дозволу автора його художні або наукові праці, що порушує законодавство про авторське право [11]. Цифровізація бібліотечної сфери пройшла тривалий етап розвитку і традиційно включала комп'ютеризацію бібліотечних технологічних процесів, створення (зведених) електронних каталогів, повнотекстових баз даних, оцифровку традиційних інформаційних ресурсів бібліотечної сфери і створення електронних бібліотек. Уявлення про місію книжкових видань в інформаційному суспільстві знань зазнає неминучі зміни і українському інформаційному законодавству необхідно наукове правове переосмислення ролі інституту книговидавництва та бібліотечної справи у сучасному цифровому середовищі. Сучасні засоби цифровізації змінюють формат доступу до бібліотечної інформації та бібліотечно-інформаційних ресурсів, роблячи його більш доступним і багатофункціональним. На бібліотечну сферу все більший вплив надають новітні цифрові технології, проте як в Україні, так і за кордоном, спостерігається відставання від інших галузей в частині їх впровадження. Аналіз світового досвіду свідчить про перспективність ряду напрямків в сфері використання цифрових технологій в галузі бібліотечної справи, впровадження яких в бібліотечну сферу України в даний час знаходиться на початковій стадії розвитку [12, с. 21].

Однією з основних функцій бібліотек є обов'язкове розповсюдження друкованих видань, що зберігаються в їхньому обмінному фонді. Це може здійснюватися як: 1) обмін літератури між бібліотеками, закладами освіти, будь-якими науково-технічними установами; 2) безплатна передача документів бібліотекам та центрам української культури; 3) обмін виданнями з благодійними організаціями, як вітчизняними, так і закордонними;

4) благодійне надання літератури громадським спілкам та організаціям; 5) продаж книжкової продукції іншим бібліотекам, або фізичним і юридичним особам.

Передача або продаж відібраної з обмінного фонду літератури здійснюється на підставі надрукованому на фірмовому бланку бібліотеки, що передає документи, офіційного листа. Підставою для оформлення цього листа є письмовий дозвіл директора бібліотеки або керівника організації якій підпорядкується відповідна бібліотека.

Розробка стандарту щодо електронних бібліотек викликає високу оцінку з боку книговидавничої спільноти. Професійні стандарти – це документ, в якому зацікавлені роботодавці та працівники. Роботодавець повинен мати критерії для того, щоб знати, якого працівника йому потрібно найняти на конкретну посаду, а працівник повинен чітко розуміти вимоги роботодавця. Держава через стандарти законодавчо встановлює відповідні норми і правила, якими будуть керуватися працівники і роботодавці, а також система освіти – освітні стандарти повинні створюватися на базі професійних стандартів. Сьогодні професійні стандарти розробляються за певними алгоритмами.

Поняття електронних бібліотечних систем увійшло в лексикон близько восьми років тому, а сьогодні це важливий елемент у видавничій сегменті, який об'єднує комерційні видавництва навчальної літератури та багато інших, в тому числі і університетські видавництва. Ланцюжок електронних бібліотечних систем з'єднує воедино видавництва, системи поширення, науково-освітні організації, а в майбутньому, можливо, і школи [13]. Цей ринок специфічний, комерційно невеликий, але за кількістю найменувань видань він, напевно, наймасштабніший: забезпечує майже половину щорічно виходять в країні найменувань видань. Електронний ринок книг досі ще знаходиться в стадії становлення, стабілізації, і, звичайно, такі речі, як стандарти, відіграють особливу роль – адже мова йде про бюджетні

організації, про бібліотеки і про такі проблеми, як якість освіти, освітні та професійні стандарти. З найперших кроків виникнення ЕБС робилися спроби введення нормативної бази для ЕБС, були спроби встановити ці стандарти на державному рівні.

49% опитаних бібліотекарів США відзначають, що читачі вважають за краще друковану версію. 44% з тих, хто поки утримується від підписки, як причин називають відсутність грошей, 43% – знаходяться в пошуку підходящої платформи [14, с. 22-32]. Велико невдоволення відсутністю стандартів у видавничих цінових моделях, складність з використанням різних платформ, різниця в часі випуску друкованих та цифрових версій. Ці міркування об'єднують американські бібліотеки з українськими, проте це не заважає американським активно підключатися до нового цифрового середовища [15].

Отже, електронна бібліотека в умовах розвитку інформаційного суспільства є формою зберігання первинної інформації у вигляді сукупності даних, включаючи оцифровані або визначально електронні інформаційні ресурси, а також вторинної інформації, що акумулюється в єдиному пошуковому апараті бібліотеки (метаданих) [16].

Основним призначенням електронної бібліотеки є забезпечення права на доступ інформації, включаючи доступ до електронних бібліотечних ресурсів, на основі створення рівних можливостей доступу до інформації всім громадянам України і збереження унікальних бібліотечно-інформаційних ресурсів з використанням наскрізних цифрових технологій. В умовах цифровізації електронна бібліотека є формою зберігання первинної книжкової інформації у вигляді сукупності даних, включаючи оцифровані та/або мають спочатку цифровий (електронний) вид інформаційні ресурси, й вторинної інформації, акумулюється в єдиному навігаційно-пошуковому апараті бібліотеки (метаданих), а також визначити її призначення в умовах інформаційного суспільства.

Цифровізація створює якісно нові можливості для бібліотечно-інформаційного обслуговування з урахуванням того, що доступ до ресурсів і послуг бібліотек сьогодні здійснюється в режимі 24/7 з будь-якої точки світу.

Процес книговидачі документів на паперових носіях з бібліотечного фонду значно спростило впровадження технологій радіочастотної ідентифікації. Мітка RFID (Radio frequency identification) – це наклейка невеликого розміру з унікальним кодом, за яким інформаційна система відрізняє один об'єкт від іншого. За допомогою RFID-зчитувача ідентифікаційні дані зчитуються і передаються через відповідні канали зв'язку спеціальною програмою. Програмне забезпечення використовує унікальну інформацію для ідентифікації об'єкта. Читачі самостійно оформляють книговидачу, записуючи її на електронний формуляр за допомогою терміналу самообслуговування [13]. Під час видачі книги здійснюється деактивація RFID-мітки, і видання переходить в статус «видано». Читач також може перевірити стан власного формуляра і дізнатися про заборгованість і терміни повернення, що значаться за ним видань [8, с. 22].

Світовий досвід практичної діяльності бібліотек показує, що в умовах, що швидко розвиваються інформаційних технологій необхідний сервіс-орієнтований підхід при визначенні стратегічних цілей розвитку в області технологій, орієнтованих на користувачів, на виявлення їх потреб і надання їм необхідних послуг [17, С. 32-39]. Найбільші бібліотеки світу на практиці приділяють питанням стратегічного планування найпильнішу увагу [18, с. 149]. Перш за все, це стратегічні плани Британської бібліотеки, яка в останні роки розробляє стратегії за окремими напрямками [19].

Швидкими темпами йде процес цифровізації в зарубіжних бібліотеках. Так, у багатьох університетських бібліотеках США – Бібліотеці ім. Джеймса Ханта-молодшого (James V. Hunt Jr. Library) Університету

Північної Кароліни (North Carolina State University) та ін. – діє система компактного зберігання і автоматичної видачі книг BookBot, розрахована на 2-3 млн. видань [20]. Книги зберігаються в 15-метрових сталевих боксах. Кожна книга має свій оригінальний штрих-код, що дозволяє шукати її за допомогою віртуального браузера. Робототехнічний механізм з'єднаний з електронним каталогом і системою електронного замовлення: як тільки книга запитується користувачем, система автоматично посилає відповідну команду для виявлення її місцезнаходження. Через кілька хвилин бібліотекар витягує з комірки запитану книгу, щоб доставити її користувачеві. У Каліфорнії, в Кремнієвій долині, робот BookBot обходить будинки, збираючи книги, щоб повернути їх в бібліотеку. Перш ніж з'явитися з візитом, робот самостійно обдзвонює користувачів [21]. І дійсно, бібліотека є найбільш придатним місцем для впровадження робототехніки, так як тут службові роботи знаходяться під контролем бібліотекарів. Робота можна попросити принести книгу з полиці.

Програма розпізнавання мови зіставляє її назву з кодом класифікації, що зберігаються в базі даних. Місцезнаходження книги робот виявляє за допомогою системи навігації з інфрачервоними і лазерними датчиками. Він може прочитати назви книг, використовуючи засоби розпізнавання зображень і друкованих знаків. Процес цифровізації істотно змінив технологію виборчого поширення інформації (PI). Дана послуга протягом тривалого часу здійснювалася бібліотеками переважно в напівавтоматизованому режимі.

Контент-аналіз стратегічних планів розвитку бібліотек, а також дані, отримані в ході моніторингу професійного друку, дозволили виділити найбільш важливі і цікаві напрямки в діяльності бібліотек, зокрема: 1) Data Management («Управління даними»); 2) Веб-архівування; 3) Нові сервіси та стратегії бібліотек, спрямовані на підвищення якості бібліотечного обслуговування та розвитку сервіс-орієнтованих послуг і ресурсів.

Концепція «Управління даними» виникла в 1980-х рр. і розглядається як процес, який включає в себе отримання, перевірку, зберігання, захист та обробку необхідних даних для забезпечення доступності, надійності й своєчасності даних для своїх користувачів, активно просувається в багатьох університетських бібліотеках Європи. В цьому напрямку становить інтерес досвід роботи таких бібліотек, як Leibniz Information Centre for Science and Technology and University Library і Bielefeld University Library [18, с. 149].

Ще один напрямок, що реалізовується низкою європейських бібліотек, пов'язане з архівуванням веб-ресурсів. Так, розроблена Національною бібліотекою Франції система DeepArc дозволяє відображати інформацію у вигляді XML-схеми, створюючи точну копію сайтів.

З середини 1990-х рр. за кордоном розвивається ІРІ-сервіс (Selective dissemination of information, Current awareness services, Alerting services та ін.), що заснований на інтернет-технологіях. Зараз у світі існує безліч варіантів ІРІ, які відрізняються один від одного принципами побудови, формами надання інформації та складом документних ресурсів [22]. Функціями ІРІ оснащені сайти бібліотек, видавництв (Elsevier, Springer, Wiley та ін.), компанії, що формують бази наукової інформації Web of Science, Scopus, Current Contents, ProQuest та ін. [8, с. 23]. Разом із тим, використовуючи цифрові технології, необхідно орієнтуватися на професійні потреби і в той же час усвідомлювати межі, за якими застосування цифрових систем вже не тільки стає нераціональним, але і може негативно вплинути на якість бібліотечно-інформаційного обслуговування.

Будь-яке цифрове переосмислення має враховувати цінність, яку бібліотека надасть користувачам [8, с. 24]. Зовнішнє середовище проявляє себе через основні впливають фактори: глобальну мережу, інформаційні системи, сервіси, джерела ресурсів та ін. У зв'язку з цим для бібліотек представляють інтерес веб-технології, узавдяки чому

підвищується діапазон реалізації соціальних проектів, розвиваються нові способи й форми інформування користувачів з урахуванням переваг в отриманні інформації [18, с. 150]. Утім виникає проблема раціонального вибору варіантів веб-сервісів для вирішення певної задачі й формування набору критеріїв їх порівняння.

В умовах цифрових технологій з'являється унікальна можливість робити копії творів, забезпечуючи їх абсолютну ідентичність з оригіналом. Як тільки об'єкт перетворений в цифрову форму, стає дуже просто і недорого відтворювати його екземпляри практично без втрати якості і поширювати їх з використанням телекомунікаційних засобів. Нові технології викликають до життя нові форми використання об'єктів, що охороняються. Крім того, перетворення в цифрову форму дозволяє включати в твір будь-яку іншу інформацію, якщо вона зберігається в тій же формі, в результаті чого з'являються абсолютно нові категорії творів [9, с. 13].

Сучасний статус бібліотек, багатогранність і важливість питань, пов'язаних з формуванням їх фондів, змушують шукати нові способи зберігання інформації, але й розробити способи адекватного захисту прав авторів і видавців за будь-яких формах зберігання [9, с. 14]. У сучасних умовах використання книжкових творів виникає потреба в колективному управлінні, здійснюваному не тільки по відношенню до авторів – членів авторського суспільства, але і по відношенню до всіх інших авторів і правовласників, в тому числі так званих «невдомих авторів».

В умовах цифровізації трансформується зміст поняття «бібліотечні фонди» на основі використання в них наскрізних цифрових технологій [12, с. 19]. Нові форми зберігання і поширення інформації, знань, які називають «бібліотекою без стін», породжують безліч нових питань організаційного, економічного, технічного та правового характеру. Багато бібліотек світу надають послуги з електронної доставки документів.

Архів книг, виданих за ліцензією на внутрішньому ринку (клубні та спеціальні видання, а також книги в обкладинці), також слід упорядковувати в хронологічному порядку, виділяючи книги найважливіших партнерів.

Зберігання всіх перекладних видань – обов'язковий елемент роботи з ліцензіями. Архів цих книг з роками набуває додаткову цінність, так як є живим доказом популярності творчості автора в країні і за кордоном. Крім того, архів служить для нових перекладів, якщо книги вже немає в продажу або вона перейшла в розряд антикварних [23, с. 89-90].

Розвиток нових технологій цифрового запису і електронної комунікації потребує вдосконалення законодавства про охорону авторських і суміжних прав, надання правласникам ефективних способів захисту їх інтересів, адекватних особливостям сучасних видів використання охоронюваних авторським правом об'єктів. Для захисту авторських і суміжних прав все частіше потрібне комплексне застосування правових і технічних заходів, активна співпраця між усіма зацікавленими особами та організаціями. Ця ситуація актуальна і стосовно бібліотечної сфері. Багато проблем, пов'язаних з охороною творів і об'єктів суміжних прав при нових способах їх використання, досі не знаходять загальноєвропейських рішень. Так, змінюються місце і роль обов'язкового бібліотечного примірника, більш глибокого осмислення вимагає проблема збереження авторського права. Це та інші питання, що формують проблемне поле, яке потребує наукового опрацювання [9, с. 3].

Належне інформаційне забезпечення відіграє істотну роль у розвитку будь-якого ринку товарів і послуг, а щодо книжкового ринку ця роль є вирішальною. Специфічні особливості книги як товару визначають особливе значення інформації в її русі. Утім для забезпечення успішності книжкової комунікації саме на стадії розповсюдження покликана сприяти система інформаційного забезпечення. Адміністрування діяльності з проведення презентацій у спеціальних приміщеннях, а також

випуск інформаційних продуктів із залученням професіоналів в області додрукарської підготовки та поліграфії, не є визначальними умовами, але такі заходи допомагають звести до мінімуму організаційні витрати щодо просування книговидавничої продукції.

Висновки

Вважаємо, якщо під книжковою інформацією розуміється дані, що містяться у певній книзі, а терміни «книговидавнича інформація» та «бібліотечна інформація» змістовно носять переважно службовий характер (включаючи бібліографічні описи і т.п.), а звідси мають перебувати у статусі інформаційних ресурсів з обмеженим доступом.

За згодою автора передбачено наступні варіанти використання книжкової інформації: 1) право на часткове або повне відтворення і розповсюдження книжкової інформації будь-яким іншим способом, в тому числі електронним, фотомеханічним або іншим шляхом (наприклад, шляхом цифрового або аналогового фотокопіювання); 2) право запису книжкової інформації, в тому числі у вигляді аудіокнижки, на будь-яких носіях, а також право на відтворення, поширення і публічне виконання отриманої записи, в тому числі право на повідомлення в ефір і доведення до загального відома; 3) право на об'єднання книжкової інформації або її частин з іншими творами, його частинами або іншим матеріалом для створення похідних творів (у тому числі інтерактивних та електронних); 4) право на подальше відтворення, розповсюдження чи доведення нового книжкової інформації до загального відома на фізичних або віртуальних носіях (однак потрібно враховувати те, що зміна основної ідеї твору допускається тільки за згодою автора); 5) право на переробку книжкової інформації для театру і право на постановку створеної таким чином п'єси; 6) право на екранізацію книжкової інформації, в тому числі право на його переробку для сценарію і право на показ створеного таким чином фільму, а також право на переробку і повідомлення цього фільму телеканалами чи

іншим чином; 7) право на переробку книжкової інформації для створення аудіокниги; 8) право на озвучування книжкової інформації, в тому числі право на виконання озвученого твору; 9) право на торгівлю супутніми товарами, тобто право використовувати книжкову інформацію, зокрема образи і імена персонажів, уривки та назви, описані в ньому події та явища й інші відмітні риси твору, в тому числі їх візуальне, художнє й фотографічне представлення, в зв'язку з будь-якими іншими продуктами і послугами будь-якої спрямованості для стимулювання продажів, а також право продавати створені таким чином продукти та послуги, на власний розсуд здійснювати реєстрацію торгових знаків і прав на промислову власність.

Важливим є визначення двох основних форм зберігання бібліотечної інформації: система зберігання інформації у традиційній і полідокументній (гібридній) бібліотеці і система зберігання інформації в електронній бібліотеці.

Анотація

У статті досліджено актуальні проблеми правового регулювання зберігання книжкової інформації. Предметом публікації є система правового регулювання інформаційних відносин у книговидавничій та бібліотечній сфері. Мета статті – охарактеризувати правові аспекти використання книжкової інформації, зокрема – відомостей, що зберігаються в електронних бібліотечних ресурсах. Методологічним базисом дослідження є комплекс загальних та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, системне застосування чого забезпечило досягнення мети статті.

В електронному книговиданні простежується тенденція розширення комунікаційного простору книги, автора, видавництва і бібліотеки. Зазначено, що відбувається інтеграція суб'єктів книжкового ринку до інтернет-середовища, де бібліотеки стають невід'ємною частиною інформаційної інфраструктури. Констатовано включеність бібліотечних інформаційних ресурсів до системи книговидавничої сфери. Нормативно-правове регулювання діяльності публічних бібліотек є засобом реалізації бібліотечної політики, де цифровізація створює якісно нові можливості для забезпечення доступу до інформації. На підставі узагальненого аналізу з'ясовано, що розвиток нових технологій цифрового запису і електронної комунікації потребує вдосконалення законодавства в сфері бібліотечної інформації.

Наголошено на службовому характері термінів «книговидавнича інформація» та «бібліотечна інформація», що свідчить про наявність ознак інформаційних ресурсів з обмеженим доступом. У висновках сформульовано, що основним призначенням електронної бібліотеки є забезпечення права на доступ інформації, включаючи громадський доступ до електронних бібліотечних ресурсів, на основі створення рівних можливостей доступу до інформації всім

Отже, основним призначенням електронної бібліотеки є забезпечення права на доступ інформації, включаючи громадський доступ до електронних бібліотечних ресурсів, на основі створення рівних можливостей доступу до інформації всім громадянам України і збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів з використанням наскрізних цифрових технологій.

Безперервне зростання засобів електронного зв'язку, збільшення кількості електронних документів, іншими словами – технічний прогрес, диктують нові умови роботи і видавництвам, і бібліотекам, основним об'єктом діяльності яких протягом століть була друкована книга. Відбуваються процеси не можуть не позначитися і на управлінні цими структурами. Вважаємо доцільним об'єднання книговидавництва і бібліотек – це не тільки спосіб підвищити інформативну ефективність книговидавничої діяльності діяльності, але і єдиний засіб гідно увійти до нової комунікаційно-цифрової епохи.

громадянам України і збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів з використанням наскрізних цифрових технологій. Доведено, що об'єднання книговидавництва і бібліотек є перспективним засобом оптимізації доступу до інформації в умовах цифрової комунікації.

Ключові слова: бібліотечні ресурси, інформаційні відносини, електронна бібліотека, книжкова інформація, книговидавнича сфера, правове регулювання.

**Aheienko T.M. Distribution and storage of book information: information and legal aspect
Summary**

The article examines the current problems of legal regulation of book storage. The subject of the publication is the system of legal regulation of information relations in the book publishing and library sphere. The purpose of the article is to characterize the legal aspects of the use of book information, in particular – information stored in electronic library resources. The methodological basis of the study is a set of general and special methods and techniques of scientific knowledge, the systematic application of which ensured the achievement of the purpose of the article.

In e-book publishing there is a tendency to expand the communication space of the book, author, publisher and library. It is noted that the subjects of the book market are being integrated into the Internet environment, where libraries are becoming an integral part of the information infrastructure. The inclusion of library information resources in the system of book publishing is stated. Regulatory regulation of public libraries is a means of implementing library policy, where digitization creates qualitatively new opportunities to ensure access to information. Based on the generalized analysis, it was found that the development of new technologies of digital recording and electronic communication requires the improvement of legislation in the field of library information.

Emphasis is placed on the official nature of the terms «book publishing information» and «library information», which indicates the presence of signs of information resources with limited access. The conclusions state that the main purpose of the electronic library is to ensure the right of access to information, including public access to electronic library resources, based on creating equal access to information for all citizens of Ukraine and preservation of library information resources using end-to-end digital technologies. It is proved that the unification of book publishers and libraries is a promising means of optimizing access to information in terms of digital communication.

Key words: library resources, information relations, electronic library, book information, book publishing, legal regulation.

Список використаних джерел:

1. Женченко М. І. Цифрові трансформації видавничої галузі : монографія / за наук. ред. В. Різуна. Вид. 2-ге, випр. Київ : Жнець, 2018. 436 с.
2. Дерев'янка І. О. Інтеграція комунікаційної та інформаційної діяльності суб'єктів книжкового ринку України. Технологія і техніка друкарства : зб. наук. праць. 2011. Вип. 2 (32). С. 108–114.
3. Кайди В. В. К вопросу развития коммуникационных связей украинских электронных издательств. Библиосфера. 2013. № 4. С. 35-40.
4. Афанасенко О. М. Система книгорозповсюдження в Україні в умовах інтеграції соціокомунікаційного простору : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій (27.00.03) / Харків. держ. акад. культури. Х., 2009. 20 с.
5. Губарець В. В. Преса і книга діаспори. З історії видавничої діяльності українського зарубіжжя: навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2008. 266 с.

6. Савицкая Т. Е. Мобильные технологии в работе библиотек: зарубежный опыт. Научные и технические библиотеки. 2020. С. 4. С. 115-130.
7. Волкова К. Ю., Земсков А. И., Шрайберг Я. Л. Книжный рынок в эпоху цифровизации (по материалам Лондонской книжной ярмарки 2019 г.). Научные и технические библиотеки. 2020. № 6. С. 49-68.
8. Нещерет М. Ю. Цифровизация процессов обслуживания в библиотеках – это уже реальность. Библиосфера. 2019. № 2. С. 19-25.
9. Морозов Д. Б. Автоматизированная система учета и контроля подлинности книжной продукции в процессе производства и последующего распространения : автореф. дис. ... канд. техн. наук (05.13.06). М. : МГУП, 2004. 24 с.
10. Шевляков А. И. Нормативно-правовое регулирование в информационно-библиотечном пространстве. Вестник Бурятского гос. университета. 2012. № 7. С. 143-145.
11. Мосондз С. Детермінанти ефективності державної політики у сфері науки в Україні. Адміністративне право і процес. 2019. № 1 (24). С. 22-33.
12. Пашнина Т. В. Правовое обеспечение доступа к информации в библиотечной сфере : автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.13). Москва : ИГП РАН, 2020. 25 с.
13. Лобузин І. В. Цифрові колекції наукової бібліотеки: організація інформаційних ресурсів та мережевої комунікації : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій (27.00.03) / НАН України, НБУ. Київ, 2017. 258 с.
14. Костюк К. Н. Использование электронных книг в библиотеках США: на нерегулируемом перекрестке. Научная периодика: проблемы и решения. 2013. № 1. С. 22-32.
15. Копанева В. О. Бібліотека в середовищі цифрової науки: системно-інтеграційна взаємодія : монографія / наук. ред. О. С. Онищенко. Київ : Ліра-К, 2020. 322 с.
16. Синеокий О. В. Гибридизация как инструмент модернизации системы хранения фондо-документов в цифровом коммуникационном пространстве (на примерах фондохранилищ Украины, Белоруссии, России, Азербайджана). Частное и общественное в повседневной жизни: история и современность : межд. научн. конф. СПб., 2018. С. 121-128.
17. Богуцький П. П. Право і стратегічні комунікації у сфері національної безпеки. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2020. № 2. С. 32-39.
18. Редькина Н.С. Сервис-ориентированные технологии в развитии библиотек: опыт евразийских стран. Учёные записки (Алтайская гос. академия культуры и искусств). Научный журнал. 2018. № 2. С. 148-151.
19. Татарінова Л. Видавнича справа у Великій Британії. Вісник Книжкової палати. 2021. № 3. С. 7-14.
20. Сенченко М. Книготорговельна бібліографія США. Вісник Книжкової палати. 2021. № 1. С. 3-10.
21. Payne L. Winning the space race: expanding collections and services with shared depositories. American Libraries, 2014. URL: <https://americanlibrariesmagazine.org/2014/09/23/winning-the-space-race/> (accessed 10.04.2020).
22. Stonier T. Towards a new theory of information. Volume: 17 issue: 5, Issue published: October 1, 1991. pp. 257–263.
23. Хардт Х. Приобретение, защита и продажа прав на издательские проекты. Краткое руководство для издателей / перевод с англ. Н. Андреев. Ad Marginem Press, 2019. 144 с.